

**“ОЮУТОЛГОЙ БҮЛЭГ ОРДЫН АШИГЛАЛТАД МОНГОЛ УЛСЫН ЭРХ АШГИЙГ
ХАНГУУЛАХ, ХҮРТЭХ ӨГӨӨЖИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ”-ТЭЙ ХОЛБООТОЙ
БАРИМТ БИЧИГ, ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНД ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ ХИЙХ ХЯНАН
ШАЛГАХ ТҮР ХОРОО БАЙГУУЛАХ ТУХАЙ” МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛЫН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

Нэг.Тогтоолын төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Монгол Улсад газар, түүний хэвлий, ой, ус, амьтан, ургамал болон байгалийн бусад баялаг гагцхүү ард түмний мэдэл, төрийн хамгаалалтад байна” гэж заасан.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Хуулийн биелэлтийг хангахтай холбоотой нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн тодорхой асуудлаар Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний нэгээс доошгүй нь хянан шалгах түр хороо байгуулах санал тавибал Улсын Их Хурал цөөнхийн төлөөллийг оролцуулан уг хороог байгуулна.” гэж, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1 дэх хэсэгт “Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу хуулийн биелэлтийг хангахтай холбоотой нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн тодорхой асуудлаар Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний нэгээс доошгүй нь хянан шалгах түр хороо байгуулах санал тавибал цөөнхийн төлөөллийг оролцуулан Улсын Их Хурлын тогтоолоор байгуулна.” гэж тус тус заасан.

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4 дэх заалтын дагуу Монгол Улсын Их Хурлын 2007 оны 27 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар Оюутолгой бүлэг ордыг Монгол Улсын стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамруулсан байдаг. Иймд Оюутолгой төслийн асуудал нь нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн тодорхой асуудал бөгөөд дээрх хуульд заасны дагуу Улсын Их Хурлын гишүүний дөрөвний нэгээс доошгүй нь энэхүү асуудлаар хянан шалгах түр хороо байгуулах санал гаргаад байна.

1.2.Практик шаардлага

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.4 дэх заалтын дагуу Монгол Улсын Их Хурлын 2007 оны 27 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар Оюутолгой бүлэг ордыг Монгол Улсын стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамруулсан байдаг.

Улмаар Ашигт малтмалын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.12 дахь заалтад тусгагдсан бүрэн эрхийн хүрээнд Монгол Улсын Засгийн газрын 2025 оны 170 дугаар тогтоолоор Оюутолгойн бүлэг ордын талбайн хил заагийг тогтоосон. Ийнхүү Оюутолгой бүлэг ордын талбайн хил заагийг тогтоосноор Канад Улсын

хуулийн дагуу үүсгэн байгуулагдсан, тус улсад бүртгэлтэй “Онтрэ ресурс лимитэд” компанийн шууд хөрөнгө оруулалттай, түүний охин компани болох Монгол Улсын хуулийн дагуу үүсгэн байгуулагдсан, Монгол Улсад бүртгэлтэй “Онтрэ” ХХК-ийн эзэмшиж буй “Жавхлант” (MV-15225), “Шивээ толгой” (MV-15226) ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн талбай нь стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамаарах хууль, эрх зүйн орчин бүрдсэн байна.

“Жавхлант”, “Шивээ толгой”-н ашигт малтмалыг ашиглах тохиолдолд Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордыг ашиглахдаа байгалийн баялаг ард түмний мэдэлд байх зарчимд нийцүүлэн, түүний үр өгөөжийн дийлэнх нь ард түмэнд ногдож байх...” гэж заасан шаардлагыг хангуулах, түүнчлэн Ашигт малтмалын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.5 хэсэг, 8 дугаар зүйлийн 8.1.7-д зааснаар “... стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд, түүний үүсмэл ордыг эзэмшигчийн тухайн ордод оруулсан хөрөнгийн 34 хүртэлх хувьтай тэнцэх хувьцааг төр үнэ төлбөргүйгээр эзэмших...” эсхүл түүнийг “ашигт малтмалын ордын ашигт малтмалын нөөц ашигласны төлбөрөөр орлуулж болно.” гэж заасан боломжит хувилбаруудаас бүрэн эрхийнхээ хүрээнд хугацаа алдахгүй яаралтай явуулахад Улсын Их Хурлын зүгээс дэмжлэг үзүүлж ажиллах шаардлагатай байна.

“Жавхлант”, “Шивээ толгой” стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн талбайд Монгол Улс төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоохдоо хуулиар олгогдсон бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Улсын Их Хурлын оролцоо, хяналттайгаар, түүнд олон нийтийн санал, хүсэлтийг ил тод, нээлттэй тусган тогтоох замаар “өмнөх алдаа давтагдах”-аас зайлсхийх нь чухал бөгөөд “Оюутолгой” ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчдийн зээлд “Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ”-ний 13.1-д заасны дагуу “Оюутолгой” ХХК-ийн хувь нийлүүлэгчид болон түүний хамаарал бүхий компаниас авсан зээлийг ойлгох бөгөөд 2025 оны 5 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Рио Тинто болон түүний хамаарал бүхий компаниас авсан зээлийн нийт үлдэгдэл 11.8 тэрбум ам.доллар (үндсэн зээл: 6.1 тэрбум ам.доллар, хуримтлагдсан хүү: 5.7 тэрбум ам.доллар) байна.

Уг зээлийн хүү нь 3 сарын SOFR дээр нэмэх 6.5 хувь (SOFR+6.5%), бусад зээлийн зардал нэмэгдэн, өнөөдрийн байдлаар ойролцоогоор жилийн 11.1 хувийн хүүтэй байна. Үүнээс үзэхэд Оюутолгойн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүгийн үлдэгдэл үндсэн зээлийн үлдэгдлийн 94 хувьтай тэнцүү байх төлөвтэй байна. Нийлмэл хүүгийн нөлөөгөөр хүүгийн зардал жилээс жилд тасралтгүй өсөх төсөөлөлтэй ба 2028-2037 онд зээлийн хүүд 18.0 тэрбум ам.доллар буюу үндсэн зээлээс 2.8 дахин их хэмжээний хүү төлөхөөр байна.

Түүнчлэн хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг Оюутолгойн гуравдагч этгээдээс авсан зээлүүд болох төслийн санхүүжилтийн зээлийн хүүтэй харьцуулахад 1.78-3.5 хувиар өндөр байна.

“Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ”-ний 11.3(ё)-д 7 жил тутам Санхүүжилтийн хүүгийн хувийн зохистой байдлыг хянан үзэх бөгөөд эдгээр хувийг бүх Тал зөвшөөрснөөр өөрчилж болно гэж заасан байдаг. Үүний дагуу хувь нийлүүлэгчдийн зээлийн хүүг бууруулахад Монгол Улсын Оюутолгой төслөөс хүртэх өгөөж богино хугацаанд бодитоор өсөх боломжтой.

Оюутолгой төслийн санхүүжилтийн хүүгийн хувийг 2025 онд багтаан хянан үзэх хугацаа тохиож буйтай холбогдуулан Улсын Их Хурлаас “Оюутолгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэх”-тэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх, нотлох баримтыг шинжлэн судлах нээлттэй сонсгол зохион байгуулах, иргэд, олон нийтийг мэдээллээр хангах арга хэмжээ авах, тус үйл ажиллагааг явуулах Хянан шалгах түр хороог Монгол Улсын Их Хурлаас хуулийн хүрээнд байгуулж ажиллуулах шаардлагатай байна.

Иймд Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.1 дэх хэсэгт заасныг үндэслэн “Оюутолгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэх”-тэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийхээр асуудлаар дагнасан хяналт, шалгалт эрчимтэй явуулах, цуглуулсан нотлох баримтыг шинжлэн судлах нээлттэй сонсголыг үр дүнтэй зохион байгуулж, иргэдийг мэдээллээр хангах, тайланг Улсын Их Хурлын 2025 оны намрын чуулганы ээлжит хугацаанд багтаан танилцуулах үүрэг бүхий Хянан шалгах түр хороо байгуулах тухай тогтоолын төслийг боловсруулах нь зүйтэй байна.

Хоёр.Тогтоолын төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Тогтоолын төсөлд дараах агуулгыг тусгана.

- 1.Хянан шалгах түр хороог байгуулах бүрэлдэхүүн, ажиллах хугацаа;
- 2.Хянан шалгах түр хорооны шалгалтын сэдэв, хүрээ хязгаар;
- 3.Тогтоолыг дагаж мөрдөх хугацаа.

Тогтоолын төслийг Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуульд заасан үндэслэл, шалгуурын дагуу боловсруулна.

Гурав.Тогтоолын төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

Тогтоолын төсөл батлагдсанаар “Жавхлант”, “Шивээ толгой” ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн нөөцийг тогтоож, үнэлгээг тодорхойлсон болон холбогдох бусад баримтуудад үндэслэн төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоохтой холбогдуулан хяналт шалгалт хийж, хугацаа алдалгүй яаралтай шийдвэрлэхэд Улсын Их Хурлын зүгээс дэмжлэг үзүүлнэ.

“Оюутолгой” ХХК-ийн “Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчийн гэрээ”-ний санхүүжилтийн хүүгийн хувь, түүнийг олон улсын зах зээлийн жишигт нийцүүлэн бууруулах талаар авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, холбогдох үр дагаврыг тодорхойлж, энэхүү гэрээнд заасны дагуу 2025 онд багтаан зээлийн хүүг бууруулахад Монгол Улсын Оюутолгой төслөөс хүртэх өгөөж богино хугацаанд бодитоор өсөх боломжтой.

Оюутолгой бүлэг ордын ашиглалттай холбоотой асуудлын ил тод байдалд анхаарч, иргэд олон нийтийг мэдээллээр хангана. Оюутолгой бүлэг ордоос Монголын талын хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэх боломж бүрдэнэ.

Тогтоолын төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.2-т заасны дагуу Улсын Их Хурлын дотоод зохион байгуулалтын шинжийг агуулж байх тул уг хуульд заасан судалгаа, үнэлгээ хийх шаардлагагүй болно.

Дөрөв.Тогтоолын төсөл нь бусад хууль тогтоомжтой хэрхэн уялдах, уг тогтоолыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хууль тогтоомжийн талаар

Тогтоолын төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хууль тогтоомжтой бүрэн нийцэж байгаа болно. Тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан бусад хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлагагүй болно.

---oOo---

ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

“Хянан шалгах түр хороо байгуулах тухай”
Монгол Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Монгол Улсад газар, түүний хэвлий, ой, ус, амьтан, ургамал болон байгалийн бусад баялаг гагцхүү ард түмний мэдэл, төрийн хамгаалалтад байна” гэж, Хорин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Хуулийн биелэлтийг хангахтай холбоотой нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн тодорхой асуудлаар Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний нэгээс доошгүй нь хянан шалгах түр хороо байгуулах санал тавибал Улсын Их Хурал цөөнхийн төлөөллийг оролцуулан уг хороог байгуулна.” гэж тус тус заасан.

Оюутолгой төслийн асуудал нь нийтийн ашиг сонирхлыг хөндсөн тодорхой асуудал бөгөөд дээрх хуульд заасны дагуу Улсын Их Хурлын нийт гишүүний дөрөвний нэгээс доошгүй нь буюу 89 гишүүн энэхүү асуудлаар хянан шалгах түр хороо байгуулах санал гаргаад байна.

“Жавхлант” (MV-15225), “Шивээ толгой” (MV-15226) стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн талбайд Монгол Улсын төрийн эзэмшлийн хувь хэмжээг тогтоох, “Нэмэлт, өөрчлөлт оруулж, дахин тодотгосон хувь нийлүүлэгчдийн гэрээ”-ний 11.3(ё)-д 7 жил тутам Санхүүжилтийн хүүгийн хувийн зохистой хэмжээг авч үзэх заалтыг хэрэгжүүлж, 2025 онд багтаан хүүг бууруулах арга хэмжээ авахад Улсын Их Хурлын зүгээс дэмжлэг үзүүлж ажиллах нэн чухал байна.

Үүний тулд Монгол Улсын Их Хурлаас “Оюутолгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэх”-тэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийх, нотлох баримтыг шинжлэн судлах нээлттэй сонсгол зохион байгуулах, иргэд, олон нийтийг тэнцвэрт мэдээллээр хангах арга хэмжээ авах шаардлагатай байна.

Иймд Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.1 дэх хэсэгт заасныг үндэслэн “Оюутолгой бүлэг ордын ашиглалтад Монгол Улсын эрх ашгийг хангуулах, хүртэх өгөөжийг нэмэгдүүлэх”-тэй холбоотой баримт бичиг, үйл ажиллагаанд хяналт шалгалт хийхээр асуудлаар дагнасан хяналт, шалгалт эрчимтэй явуулах, цуглуулсан нотлох баримтыг шинжлэн судлах нээлттэй сонсголыг үр дүнтэй зохион байгуулж, иргэдийг мэдээллээр хангах, тайланг Улсын Их Хурлын 2025 оны намрын чуулганы ээлжит хугацаанд багтаан танилцуулах үүрэг бүхий Хянан шалгах түр хороо байгуулах тухай тогтоолын төслийг боловсрууллаа.

